

Семенова А.В.

*аспірант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумський державний університет*

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ¹

Постановка проблеми. В умовах складної соціально-економічної ситуації в Україні особливої актуальності набувають дослідження питань забезпечення фінансово-економічної безпеки. У теоретичних дослідженнях, предметом яких є механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки, часто нівелюється роль суб'єктів у цьому процесі.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з адміністративно-правовим механізмом забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, досліджували такі науковці, як О.Ф. Скакун, О.М. Гумін, Є.В. Пряхін та ін.

Формулювання завдань дослідження. В адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави вагомим роль відіграють відповідні суб'єкти. Одним із таких суб'єктів є Державна аудиторська служба України, діяльність якої має важливе значення для підтримання нормального функціонування фінансової системи держави.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні активно відбуваються реформаційні процеси, спрямовані на пошук можливостей для подолання складної економічної ситуації, що склалася за останні десятиліття. Зокрема, така можливість вбачається у реорганізації державних органів, які беруть участь у забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави. Одним із таких органів, який зазнав реорганізації, стала Державна аудиторська

служба України, яка була створена у 2015 р. на базі Державної фінансової інспекції.

Для кращого розуміння ролі Державної аудиторської служби України в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, перш за все, ми вважаємо за потрібне визначити саме поняття адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. Слід зазначити, що це поняття не закріплене в законодавстві та не має конкретного доктринального визначення.

Ми дійшли висновку, що сформулювати визначення адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки держави можна за допомогою синтезу визначень таких понять, як «механізм правового регулювання», «адміністративно-правове забезпечення» та «фінансово-економічна безпека».

Проаналізувавши визначення поняття механізму правового регулювання в різних джерелах, можна зробити висновок, що існує два основні підходи до його визначення. Воно розглядається науковцями або як процес, або як сукупність певних елементів. Прихильники останнього підходу здебільшого не беруть до уваги роль суб'єктів у функціонуванні цього механізму. На нашу думку, найбільш коректно це визначення сформульоване О.Ф. Скакун, яка визначає механізм правового регулювання як процес переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин, що здійснюється суб'єктами правового регулювання за допомогою системи правових інструментів і має на меті задоволення закон-

¹ Виконано в рамках проекту № 118u003575

них інтересів учасників суспільних відносин та забезпечення правопорядку [1, с. 162].

Як вже зазначалося, для визначення потрібного нам поняття адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки держави необхідно також розглянути поняття адміністративно-правового забезпечення. Так, О.М. Гумінім та Є.В. Пряхінім адміністративно-правове забезпечення розглядається у двох аспектах. У широкому сенсі адміністративно-правовим забезпеченням є процес упорядкування суспільних відносин уповноваженими органами, їх юридичне закріплення через правові норми, реалізація, охорона та розвиток. У вузькому значенні – визначення адміністративно-правового забезпечення змінюватиметься залежно від конкретного виду суспільних відносин, щодо яких воно здійснюється [2, с. 49].

Як третій елемент у визначенні поняття адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки держави ми розглядаємо поняття фінансово-економічної безпеки. О. Мелих, проаналізувавши велику кількість визначень фінансово-економічної та тотожного, на думку багатьох дослідників, до неї поняття фінансової безпеки держави, дійшла висновку, що визначити дане поняття можна як такий стан фінансової системи, коли фінансові інтереси держави захищені на всіх рівнях фінансових відносин; фінансову стабільність, самостійність і стійкість фінансової системи держави перед дестабілізуючими внутрішніми і зовнішніми чинниками; спроможність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економіки та сталий економічний ріст країни [3, с. 267].

Отже, адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки держави слід розглядати як процес переведення нормативності права в упорядкованість адміністративно-правових відносин, що здійснюється суб'єктами забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, наділе-

ними відповідною компетенцією, за допомогою системи правових інструментів і має на меті захист державних фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, підтримання достатнього рівня фінансової самостійності, стабільності і стійкості фінансової системи та створення умов для сталого економічного розвитку держави.

Розглядаючи адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки держави як процес, важливо дослідити роль у ньому відповідних суб'єктів.

Слід зазначити, що у дослідженнях, об'єктом яких є суб'єкти забезпечення фінансово-економічної безпеки, мало уваги приділяється Державній аудиторській службі України, яка, на нашу думку, є одним із основних безпосередніх суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. Для з'ясування її ролі в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави слід звернутися до нормативної бази її функціонування.

Основні нормативні положення, якими регулюється діяльність Державної аудиторської служби України, викладені в Положенні про Державну аудиторську службу України, що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 р. № 43. У п. 1 цієї Постанови зазначається, що Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, яким забезпечується формування і реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а її діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України [4].

Проаналізувавши дане визначення, ми вже можемо стверджувати, що Державна аудиторська служба України відіграє значну роль в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, адже вона наділена компетенцією у здійсненні державного фінансового контролю, який є одним із найефективніших правових засобів, спрямованих на захист фінансових інтересів держави.

Слід зазначити, що Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» не дає його конкретного визначення, але сутність цього контролю можна зрозуміти через призму головних завдань органу, що його здійснює. Так, згідно зі ст. 2 вищевказаного Закону, Державна аудиторська служба України наділена повноваженнями здійснювати державний фінансовий контроль за використанням і збереженням фінансових ресурсів держави, необоротних та інших активів, ефективністю використання коштів і майна, належним визначенням потреби в бюджетних коштах і взяттям зобов'язань, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності в органах, підприємствах, установах та організаціях, що пов'язані з державним чи місцевими бюджетами та державним чи комунальним майном, за дотриманням норм бюджетного законодавства та законодавства про закупівлі, а також за діяльністю суб'єктів господарської діяльності усіх форм власності, за умов наявності судового рішення, ухваленого у кримінальному провадженні, якщо вони не віднесені законодавством до підконтрольних установ [5].

Також ст. 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» визначено форми державного фінансового контролю, який може здійснюватися у вигляді державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівель [5].

Дещо інакше визначені основні завдання Державної аудиторської служби у п. 3 Положення про Державну аудиторську службу України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 р. № 43, згідно з яким вона займається:

1) забезпеченням формування і реалізацією державної політики у сфері державного фінансового контролю;

2) здійсненням державного фінансового контролю, метою якого є оцінка ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансо-

вих ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів;

3) наданням у передбачених законом випадках адміністративних послуг [4].

Крім цього, суть державного фінансового контролю і, відповідно, роль Державної аудиторської служби України в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави розкривається через призму основних її функцій. Так, згідно зі ст. 8 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», до таких функцій віднесено:

1) здійснення державного фінансового контролю у визначених законодавством формах;

2) здійснення контролю за:

– здійсненням функцій щодо управління об'єктами державної власності;

– ефективністю і цільовим використання коштів державного і місцевих бюджетів;

– належним використанням та поверненням у відповідний строк кредитів та позик, що були одержані під державні чи місцеві гарантії;

– станом внутрішнього контролю та аудиту у розпорядників бюджетних коштів;

– усуненням недоліків і порушень, що були виявлені, тощо;

3) розробку пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у майбутньому;

4) вжиття заходів до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства і притягнення винних осіб до відповідальності;

5) здійснення інших повноважень, визначених законами України та покладеними на нього Кабінетом Міністрів України [4].

Таким чином, через функції Державної аудиторської служби розкривається інший важливий аспект її ролі в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки. Адже дуже часто порушення норм бюджетного законодавства є

не умисними, а лише наслідком некомпетентності відповідних осіб. Саме тому функція з надання пропозицій щодо усунення недоліків має дуже важливе значення для запобігання порушенням у майбутньому.

Вагома роль Державної аудиторської служби України в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави виражається також у тому, що вона наділена не лише повноваженнями щодо здійснення державного фінансового контролю, але і повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. Так, згідно зі ст. 234-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, вона наділена компетенцією розглядати справи про адміністративні правопорушення, що пов'язані з порушенням фінансового законодавства та порушенням порядку припинення юридичної особи [6].

До конкретних діянь, за вчинення яких порушників може бути притягнуто до відповідальності Державною аудиторською службою України, віднесено, наприклад, приховування в обліку доходів, зокрема валютних; приховування необґрунтованих витрат і збитків; відсутність чи неналежне ведення бухгалтерського обліку; неподання чи подання фінансової звітності з неправдивими відомостями; несвоєчасна чи проведена неналежним чином інвентаризація грошових

коштів і матеріальних цінностей; створення перешкод працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок; невжиття заходів до осіб, що винні у недостачах, розтратах, крадіжках і безгосподарності тощо [6].

Висновки. Отже, Державна аудиторська служба України відіграє вагому роль в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, адже вона:

1. Є одним із суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави.

2. Наділена відповідною компетенцією зі здійснення державного фінансового контролю.

3. Безпосередньо здійснює державний фінансовий контроль у різних формах, що є одним із засобів захисту фінансових інтересів держави.

4. Наділена правоохоронною функцією, що виражається у наданні їй повноважень щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, які пов'язані з порушеннями фінансового законодавства та порушенням порядку припинення юридичної особи.

Зважаючи на це, зазначимо, що подальші дослідження, спрямовані на пошук можливостей підвищення ефективності діяльності Державної аудиторської служби України, є особливо актуальними в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави.

Анотація

У статті, на основі понять механізму правового регулювання, адміністративно-правового забезпечення та фінансово-економічної безпеки, виведено поняття адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово економічної безпеки. Шляхом аналізу відповідних нормативно-правових актів з'ясовано роль Державної аудиторської служби України у забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, забезпечення фінансово-економічної безпеки, державний фінансовий контроль, Державна аудиторська служба України.

Аннотация

В статье, на основе понятий механизма правового регулирования, административно-правового обеспечения и финансово-экономической безопасности, выведено понятие административно-правового механизма обеспечения финансово-экономической безопасности. Путем

анализа соответствующих нормативно-правовых актов выяснена роль Государственной аудиторской службы Украины в обеспечении финансово-экономической безопасности.

Ключові слова: административно-правовой механизм, обеспечение финансово-экономической безопасности, государственный финансовый контроль, Государственная аудиторская служба Украины.

Semenova A.V. The role of the State Audit Office of Ukraine in the administrative and legal mechanism for providing financial and economic safety of the state

Summary

In this article is derived the concept of an administrative-legal mechanism for providing financial and economic safety of the state, based on the definitions of the mechanism of legal regulation, administrative and legal provision and financial and economic safety. In addition, has been clarified the role of the State Audit Office of Ukraine in providing the financial and economic safety of the state, as a result of the analysis of the relevant normative legal acts.

Key words: administrative and legal mechanism, provision of financial and economic security, state financial control, the State Audit Office of Ukraine.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник. Київ: Правова єдність, 2010. 525 с.
2. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. 2014. № 4. С. 46–50.
3. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. Економічний аналіз. 2013. Т. 12 (2). С. 266–272.
4. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Наказ Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 р. № 43.
5. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» станом на 27 січня 2018 р. / Верховна Рада України від 26 січня 1993 р. № 2940-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення станом на 06 лютого 2018 р. / Верховна Рада України від 07 грудня 1984 р. № 8074-10. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.